

Користін О.Є.

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Інституту дослідження кібервійни
ПВНЗ «Буковинський університет»*

Кардашевський Ю.Р.

*доктор філософії у галузі права
керівник відділу внутрішнього контролю
Національне агентство з питань запобігання корупції*

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДІВ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ У КІБЕРПРОСТОРИ

Постановка проблеми. Сучасні розвинені безпекові системи, зокрема й у сфері кібербезпеки, характеризуються новаціями загальнонаукового та спеціального змісту, які створюють можливості передбачення із врахуванням взаємопов'язаних елементів, серед яких одним із основних інструментів є управління ризиками. Наразі, із врахуванням Резолюції генеральної асамблеї ООН та у межах розвитку глобальної культури кібербезпеки, упроваджуються механізми, серед яких одне з ключових місць займає ризик-орієнтований підхід – учасники повинні здійснювати періодичну оцінку ризиків з метою виявлення загроз та факторів уразливості, мати належні технології та інструменти контролю для цього з урахуванням значущості інформації і її захисту [1].

Тож, очевидно, реалізуючи державну політику із врахуванням міжнародних стандартів, Україна активно розвивається і в цьому напрямі. Зокрема, у Стратегії національної безпеки України, введеної в дію Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 [2], зазначено, що Україна запровадить національну систему стійкості для забезпечення високого рівня готовності суспільства і держави до реагування на широкий спектр загроз, що передбачатиме оцінку ризиків,

своєчасну ідентифікацію загроз і визначення вразливостей, а також поширення необхідних знань і навичок у цій сфері. Про ризик-орієнтований підхід щодо забезпечення кібербезпеки зазначається і в Стратегії кібербезпеки України на період 2021–2025 років [3], а у Плані реалізації Стратегії кібербезпеки [4] (далі План реалізації Стратегії) чітко визначено завдання: «Впровадити ризик-орієнтований підхід у частині заходів забезпечення кібербезпеки ... розробити методики ідентифікації та оцінки кіберризиків ..., забезпечити нормативне врегулювання питань щодо впровадження обов'язковості здійснення періодичної оцінки кіберризиків на підставі розроблених методик».

Вочевидь, упровадження сучасних методологій потребує відповідного наукового супроводження, більше того, аналіз стратегічного характеру, що базується на емпіричній базі, сформованій широкою експертною думкою, реалізується безпосередньо в межах не лише кримінології, а й соціології, статистики та науки про дані (Data Science), що вимагає дотримання методологічних вимог. Саме тому, на нашу думку, є усі підстави стверджувати, що такі завдання вирішуються переважно в межах прикладного наукового

дослідження, із врахуванням дослідницького досвіду та напрацюванням відповідної методології й інструментарію обробки та аналізу великих даних (Big Data).

Науковці ДНДІ МВС України вже не один рік використовують ризик-орієнтований підхід щодо аналізу проблем у сфері безпеки [5-8]. Науковий інтерес завжди викликають зарубіжні новації, упровадження яких в Україні є не лише можливим, а й необхідним процесом. Зокрема, фахівці з кібербезпеки, особливо у сфері правоохоронної діяльності, неодноразово висказувалися щодо методології Європолу ІОСТА [9], яка є головним стратегічним продуктом Європолу, що забезпечує орієнтовану на правоохоронні органи оцінку нових загроз і ключових подій у сфері кіберзлочинності. В аналітичних висновках, окрім загальних характеристик кіберзлочинів, висвітлюються тенденції щодо її поширення, нові форми та напрями, про що свідчать кібератаки. Також зазначається про зростаюче зближення кіберпростору та організованої злочинності тощо.

У дослідженнях багатьох відомих вітчизняних дослідників, значна увага приділяється різним проблемам, пов'язаним з розробкою напрямів щодо кібербезпеки, зокрема протидії кіберзлочинності: Белякова К.І. [10], Бутузова В.М. [11], Веселової Л.Ю. [12], Гуцалюка М.В. [13; 14], Довганя О.Д. [15], Казмірчук С. [16], Корченка О.Г. [16], Марущака А.І. [17], Гавловського В.Д. [19; 20], Хахановського В.Г. [20], Шеломенцева В.П. [21] та інших.

Водночас, враховуючи стрімкий технологічний розвиток інформаційного простору та цифрового контенту, окремі напрями кіберзлочинів набувають особливого розвитку та поширення і є загрозою не лише сучасного світу, а й майбутніх процесів та суспільних відносин, зокрема це стосується і відмивання коштів у кіберпросторі.

Проблематика сучасних тенденцій відмивання коштів у кіберпросторі є надзвичайно актуальною в умовах цифрової трансформації

фінансових та економічних систем. Використання новітніх технологій і інструментів для незаконних фінансових операцій ставить під загрозу стабільність економік, безпеку міжнародних фінансових ринків та ефективність правозахисних органів.

Однією з основних проблем є глобалізація та анонімність операцій у кіберпросторі, що значно ускладнює виявлення та відслідковування злочинних схем відмивання коштів. Використання криптовалют, анонімних платіжних систем, смарт-контрактів і так званих «міксингових» сервісів для замаскованих транзакцій дозволяє зловмисникам ефективно приховувати джерела незаконно отриманих коштів. Ці технології створюють сприятливі умови для відмивання через численні посередницькі етапи, які важко відслідковувати.

Іншою серйозною проблемою є розвиток фінансових інструментів, таких як фінансові технології (FinTech) і децентралізовані фінансові платформи (DeFi), які часто не мають достатнього рівня регуляції та контролю. Це відкриває нові можливості для фінансових злочинців, адже на таких платформах можна здійснювати транзакції без належної перевірки ідентичності або безпосереднього втручання державних органів.

Зростає також проблема міжнародної співпраці у боротьбі з відмиванням коштів у кіберпросторі. Різні країни мають різні рівні розвитку нормативної бази та протидії фінансовим злочинам, що ускладнює ефективне співробітництво у розслідуванні та викритті злочинних схем. Крім того, зловмисники використовують юридичні прогалини та різницю в законодавствах для переміщення коштів через юрисдикції з менш жорстким контролем.

Нарешті, ще однією проблемою є недостатній рівень обізнаності та технічної підготовки фахівців у сфері кібербезпеки та фінансових інститутів. Багато банків і фінансових установ не мають належних засобів для моніторингу та виявлення підозрілих операцій у реальному часі, що дозволяє злочинцям

здійснювати відмивання коштів без серйозних перешкод.

Усе це створює сприятливе середовище для розширення практик відмивання коштів у кіберпросторі, що вимагає не лише вдосконалення технологій, але й зміцнення міжнародної співпраці та адаптації законодавчих ініціатив для ефективної боротьби з цією загрозою.

Метою статті є дослідження проблематики кіберзлочинності з відмивання коштів та специфіка їх прояву в Україні, враховуючи окремі характеристики та ознаки вчинення цього злочину.

Виклад основного матеріалу. Упродовж 2023–2024 років, у співпраці з Департаментом кіберполіції НПУ реалізується НДР щодо аналізу кіберзлочинності в Україні [22]. Серед

різних аспектів окремо виділяється проблема відмивання коштів.

Високим рівнем характеризується загроза використання злочинцями механізмів відмивання коштів, із застосуванням ІТ технологій та використанням кіберпростору (48,0%) (табл. 1). Тренд, використання злочинцями у кіберпросторі та застосування при цьому інформаційно-телекомунікаційних технологій з метою відмивання коштів, за останні роки (зокрема у період воєнного стану) є стабільним без зменшення, а в окремих випадках характеризується підвищенням.

Серед фінансових інструментів, що використовуються для відмивання коштів, найбільшим поширенням характеризуються як традиційні – банківські перекази (63,1%) та використання платіжних карток – 62,0%),

Таблиця 1

Фінансова активність кіберзлочинців

ВИДИ ФІНАНСОВОЇ АКТИВНОСТІ КІБЕРЗЛОЧИНЦІВ	Оцінка сучасного поширення	%	Масштаби збільшились	Масштаби не змінилися	Масштаби зменшились	Ризик після війни, %
Шахрайство з платежами		67,10				45,37
Фінансова активність пов'язана з платежами між злочинцями		47,10				40,78
Фінансова активність пов'язана з платежами від жертв до злочинців		60,90				44,42
Відмивання коштів		48,00				41,61
Фінансування тероризму		32,30				36,45

Таблиця 2

Використання злочинцями механізмів відмивання коштів у кіберпросторі

ВІДМИВАННЯ КОШТІВ	Оцінка сучасного поширення	%	Масштаби збільшились	Масштаби не змінилися	Масштаби зменшились	Ризик після війни, %
8.1. Банківські перекази		63,10				42,33
8.2. Платіжні картки		62,00				42,59
8.3. Рахунки мобільних телефонів		40,86				37,31
8.4. Шляхом купівлі якогось предмету, речі, послуги		48,90				39,50
8.5. Система оплати ваучерами		26,60				32,95
8.6. Електронні гроші		44,60				39,34
8.7. Криптовалюти		50,30				41,07

тренд високого рівня за якими, зберігається упродовж останніх років та характеризується найвищим рівнем ризику у післявоєнний період (табл. 2), так і більш сучасні – криптовалюти (50,3%), купівля якогось предмету, речі, послуги (48,9%) та електронні гроші (44,6%).

Інші фінансові інструменти також використовуються для відмивання коштів, але відносно зазначених вище видів, активність є дещо нижчою: система оплати ваучерами (26,6%) та рахунки мобільних телефонів (40,86%).

Такий же тренд за видами фінансових інструментів, що використовуються для відмивання коштів, зберігався упродовж останніх років. Водночас, співвідношення рівнів ризиків, використання різних фінансових інструментів для відмивання коштів, залишається сталим і у післявоєнний період.

Здійснюючи платежі з метою відмивання коштів злочинці переважно використовують грошових мулів (84,50%) та традиційні банківські послуги – банківські карти (83,9%) та банківські перекази (79,8%). Оплата ваучерами використовується порівняно рідше, але все ж достатньо активно (54,8%) (табл. 3).

Такий же тренд зберігався упродовж останніх років. Водночас, співвідношення рівнів ризиків, використання різних фінансових інструментів при розрахунках між злочинцями з метою відмивання коштів, залишається сталим і у післявоєнний період. Експертами передбачається що найвищим рівнем ризику характеризуватиметься використання грошових мулів (дропів) (54,54%).

Високим ризиком у майбутньому також оцінюється використання традиційних банківських інструментів: банківських карт (51,5%) та банківських переказів (50,06%).

У характеристиці платежів між злочинцями, з метою відмивання коштів, експерти зазначають про високу фінансову активність використання електронних грошей. Усі системи активно використовуються злочинцями, водночас, найчастіше використовуються: EasyPay (84,0%), PayPal (80,1%), а також Webmoney (65,4%), PerfectMoney (64,1%) та Qiwi (62,8%) (табл. 4).

Інші системи електронних грошей також використовуються для платежів між злочинцями, але відносно зазначених вище систем цей рівень є дещо нижчим (52,6%–58,3%).

Такий же тренд за видами систем електронних грошей, що використовуються для здійснення платежів між злочинцями з метою відмивання коштів, з перевагою EasyPay, PayPal та PerfectMoney зберігався упродовж останніх років. Водночас, характерним є певне збільшення масштабів використання електронних грошей з метою відмивання коштів навіть у період воєнного стану.

У післявоєнний період щодо використання електронних грошей для здійснення платежів між злочинцями з метою відмивання коштів, експертним середовищем також передбачається висока фінансова активність з перевагою використання: EasyPay (48,92%), PayPal (46,56%) (табл. 4).

Значною активність у схемах по відмиванню коштів характеризується також використання

Таблиця 3

**Використання в платежах між злочинцями фінансових механізмів
для відмивання коштів**

ВІДМИВАННЯ КОШТІВ: платежі між злочинцями	Оцінка сучасного поширення	%	Масштаби збільшились	Масштаби не змінилися	Масштаби зменшились	Ризик після війни, %
Банківські перекази		79,80				50,06
Банківська картка		83,90				51,50
Грошові мули (дропи)		84,50				54,54
Система оплати ваучерами		54,80				42,57

Таблиця 4

**Використання електронних грошей у розрахунках між злочинцями
з метою відмивання коштів**

ВІДМИВАННЯ КОШТІВ: електронні гроші	Оцінка сучасного поширення	%	Масштаби збільшилися	Масштаби не змінилися	Масштаби зменшилися	Ризик після війни, %
4.5. Webmoney		65,40				43,62
4.6. PerfectMoney		64,10				43,12
4.7. Юmoney		58,30				40,55
4.8. Qiwi		62,80				43,79
4.9. PayPal		80,10				46,56
4.10. Advanced Cash		52,60				40,96
4.11. Payeer		56,90				42,14
4.12. Skrill		53,20				40,42
4.13. EasyPay		84,00				48,92

Таблиця 5

Використання криптовалют у розрахунках між злочинцями з метою відмивання коштів

ВІДМИВАННЯ КОШТІВ: криптовалюти	Оцінка сучасного поширення	%	Масштаби збільшилися	Масштаби не змінилися	Масштаби зменшилися	Ризик після війни, %
4.14. Bitcoin		91,50				51,29
4.15. Ethereum		76,10				47,31
4.16. Ripple		54,50				40,67
4.17. Monero		57,40				42,76
4.18. BNB		60,80				40,70
4.19. USDT		82,40				49,46
4.20. USDC		62,50				42,64
4.21. Zcash		52,80				39,80
4.22. Dash		50,60				39,35
4.23. Litecoin		59,10				40,61

криптовалюти у якості платежів між злочинцями. Найчастіше використовуються: Bitcoin (91,5%), USDT (82,4%) та Ethereum (76,10%) (табл. 5).

Інші види криптовалют також використовуються, але відносно зазначених вище видів цей рівень є дещо нижчим (50,6%–62,5%).

Такий же тренд за видами криптовалют, що використовуються для здійснення платежів між злочинцями у схемах з відмивання коштів, зберігався упродовж останніх років. Водночас, характерним є певне збільшення масштабів використання криптовалют з метою відмивання коштів навіть у період воєнного стану.

У післявоєнний період щодо використання криптовалют для здійснення платежів між злочинцями з метою відмивання коштів, експертним середовищем також передбачається високий рівень ризику з перевагою використання Bitcoin (51,29%), USDT (49,46%) та Ethereum (47,31%).

Таким чином, відмивання коштів є розповсюдженим явищем, яке активно використовується злочинцями у кіберпросторі. Традиційні фінансові інструменти, такі як банківські перекази (63,1%) і платіжні картки (62,0%), а також сучасні інструменти, такі як крипто-

валюти (50,3%) і електронні гроші (44,6%), часто використовуються для цієї мети.

Висновки. Відмивання коштів у кіберпросторі є серйозною проблемою, яка активно розвивається у сучасних умовах цифрових трансформацій. Зловмисники використовують як традиційні інструменти, такі як банківські перекази та платіжні картки, так і новітні технології, зокрема криптовалюти та електронні гроші, для здійснення незаконних фінансових операцій. Однією з головних проблем є анонімність і глобалізація цих операцій, що значно ускладнює їх виявлення і відслідковування. Крім того, виникає необхідність у зміцненні міжнародної співпраці та вдосконаленні нормативно-правового регулювання для боротьби з відмиванням коштів.

Анотація

Стаття присвячена аналізу сучасних тенденцій у сфері відмивання коштів у кіберпросторі, що є значною проблемою для фінансової стабільності та безпеки на міжнародному рівні. У статті наголошується на зростанні використання нових технологій та фінансових інструментів для здійснення незаконних фінансових операцій, зокрема криптовалют, електронних грошей, а також традиційних механізмів, таких як банківські перекази та платіжні картки. Ці інструменти дозволяють злочинцям маскувати джерела незаконно отриманих коштів, що створює значні труднощі для виявлення та відстеження злочинних схем. Анонімність таких операцій та глобалізація фінансових потоків сприяють збільшенню масштабів відмивання коштів, що становить серйозну загрозу стабільності фінансових систем та міжнародних ринків.

У статті також приділяється увага розвитку фінансових технологій та децентралізованих фінансових платформ, які в значній мірі не регулюються, створюючи додаткові можливості для незаконних фінансових операцій. Злочинці використовують ці платформи для анонімних операцій, ускладнюючи боротьбу з відмиванням коштів правоохоронним органам та фінансовим установам. Крім того, у статті обговорюється необхідність посилення міжнародного співробітництва та вдосконалення законодавства для ефективної протидії кіберзлочинності та фінансовим злочинам.

У дослідженні також підкреслюється важливість вдосконалення технологій моніторингу та впровадження ефективних методів виявлення підозрілих операцій у режимі реального часу. У статті зазначається, що однією з головних проблем є недостатня обізнаність та технічна підготовка фахівців з кібербезпеки та фінансових установ, що дозволяє злочинцям здійснювати відмивання коштів без значних перешкод. Прогнозується, що в післявоєнний період найбільші ризики будуть пов'язані з криптовалютами, зокрема Bitcoin, USDT та Ethereum, які стали популярними серед злочинців для відмивання коштів.

Стаття також підкреслює важливість посилення міжнародної співпраці, вдосконалення законодавства та технологій моніторингу для боротьби з цією загрозою, що зростає, зокрема у післявоєнний період.

Ключові слова: кіберзлочинність, відмиванням коштів, банківський рахунок, криптовалюта, платіжна картка, банківський переказ.

У статті також аналізуються сучасні тенденції, зокрема стабільне збільшення фінансової активності кіберзлочинців в умовах воєнного стану, коли використовуються як традиційні механізми (банківські карти, перекази), так і новітні фінансові інструменти (криптовалюти, електронні гроші). Прогнозується, що у післявоєнний період найбільшими ризиками будуть характеризуватися саме криптовалюти, зокрема Bitcoin, USDT і Ethereum.

Загалом, відмивання коштів у кіберпросторі є постійно зростаючою загрозою, що вимагає не лише вдосконалення технологій моніторингу та контролю, але й адаптації законодавчих ініціатив, щоб забезпечити ефективну боротьбу з цими злочинами.

Korystin O.Ye., Kardashevskyy Yu.R. The transformation of money laundering methods in cyberspace

Summary

The article is dedicated to examining the current trends in money laundering in cyberspace, which is a significant problem for financial stability and security at the international level. The article emphasizes the growing use of new technologies and financial instruments to carry out illegal financial transactions, particularly cryptocurrencies, electronic money, as well as traditional mechanisms such as bank transfers and payment cards. These instruments allow criminals to disguise the sources of illegally obtained funds, creating significant challenges for detecting and tracking criminal schemes. The anonymity of such operations and the globalization of financial flows contribute to the increasing scale of money laundering, posing a serious threat to the stability of financial systems and international markets.

The article also focuses on the development of financial technologies (FinTech) and decentralized financial platforms (DeFi), which are largely unregulated, creating additional opportunities for illegal financial transactions. Criminals use these platforms for anonymous transactions, making it more difficult for law enforcement agencies and financial institutions to combat money laundering. Furthermore, the article discusses the need to strengthen international cooperation and improve legislation for effective counteraction against cybercrime and financial crimes.

The study also emphasizes the importance of improving monitoring technologies and implementing effective methods for detecting suspicious transactions in real-time. The article notes that one of the main challenges is the insufficient awareness and technical training of cybersecurity professionals and financial institutions, which allows criminals to carry out money laundering without significant obstacles. It is forecasted that in the post-war period, the greatest risks will be associated with cryptocurrencies, particularly Bitcoin, USDT, and Ethereum, which have become popular among criminals for money laundering.

The article also emphasizes the importance of strengthening international cooperation, improving legislation and monitoring technologies to combat this growing threat, particularly in the post-war period.

Key words: cybercrime, money laundering, bank account, cryptocurrency, payment card, bank transfer.

Список використаних джерел:

1. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 57/329, прийнята на 78 пленарному засіданні 57-ї сесії. 20 грудня 2002 року. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/555/24/PDF/N0255524.pdf?OpenElement>.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013>.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про План реалізації Стратегії кібербезпеки України»: Указ Президента України від 01 лютого 2022 року № 37/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37/2022#Text>.
5. Kovalchuk T.I., Korystin O. Y., Sviridyuk N. P. Hybrid threats in the civil security sector in Ukraine. Problems of Legality. 2019. № 147. 163–175. DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.147.180550>

6. Oleksandr Korystin, Nataliia Svyrydiuk, Volodymyr Tkachenko. Fiscal Security of the State Considering Threats of Macroeconomic Nature. Proceedings of the International Conference on Business, Accounting, Management, Banking, Economic Security and Legal Regulation Research (BAMBEL2021). Series: Advances in Economics, Business and Management Research. 27 August 2021. Vol. 188. Pp. 65–69. DOI: 10.2991/AEBMR.K.210826.012
7. Користін О.Є., Цюприк І.В., Свиридчук Н.П., Прокоф'єва-Янчиленко Д.М. Оцінювання ризиків розвитку системи кримінальної юстиції України. Наука і правоохорона. 2021. № 2. С. 108–116. DOI: [https://doi.org/10.36486/np.2021.2\(52\)](https://doi.org/10.36486/np.2021.2(52))
8. Користін О.Є., Свиридчук Н.П. Оцінювання загроз у сфері лісового господарства України. Наука і правоохорона. 2023. № 1. С. 145–153. DOI (Issue): [https://doi.org/10.36486/np.2023.1\(59\)](https://doi.org/10.36486/np.2023.1(59))
9. Europol, Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2021. Publications Office of the European Union. Luxembourg. 2021.
10. Беляков К.І. Інформація в праві: теорія і практика: монографія. Київ: Видавництво «КВІЦ», 2006. 116 с.
11. Бутузов В.М. Протидія комп'ютерній злочинності в Україні (системно-структурний аналіз): монографія. Київ: КИТ, 2010. 408 с.
12. Користін О.Є., Веселова Л.Ю. Ризикорієнтованість кібербезпеки. Наука і правоохорона. 2021. № 3. С. 16–23.
13. Гуцалюк М.В. Сучасні тенденції організованої кіберзлочинності. Інформація і право. 2019. № 1(28). С. 118–128.
14. Гуцалюк М.В., Хахановський В.Г. Особливості використання електронних (цифрових) доказів у кримінальних провадженнях. Криміналістичний вісник. 2020. № 31(1). С. 13–19. <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2019-31-1-13>.
15. Довгань О.Д., Доронін І.М. Ескалація кіберзагроз національним інтересам України та правові аспекти кіберзахисту: монографія. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2017. 107 с.
16. Корченко О., Казмірчук С., Ахметов Б. Прикладні системи оцінювання ризиків інформаційної безпеки: монографія, Київ: ЦП Компрінт, 2017. 435 с.
17. Марущак А.І. Інформаційні ресурси держави: зміст та проблема захисту. Правова інформатика. 2009. № 1(21). С. 65–71.
18. Погорецький М.А., Шеломенцев В.П. Комп'ютерна система як знаряддя вчинення злочину. Вісник Харківського національного університету ім. В. М. Каразіна. Серія «Право». 2009. № 872. Вип. 6. С. 117–121.
19. Таран О.В., Гавловський В.Д. Організована кіберзлочинність в Україні: проблеми формування офіційної статистики та її аналізу. Інформація і право. 2021. № 4(39). С. 193–201.
20. Хахановський В.Г., Гавловський В.Д. Тлумачення та класифікація кримінальних правопорушень як кіберзлочинів. Інформація і право. 2020. № 2(33). С. 99–110.
21. Шеломенцев В.П. Організована кіберзлочинність: до визначення поняття. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2009. Вип. 21. С. 314–322.
22. Користін О.Є., Демедюк С.В., Панченко Є.В., Користін О.О. Національні реалії аналізу кіберзлочинності за методологією Європолу ІОСТА. Південноукраїнський правничий часопис. № 3. 2023. С. 44–46. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.3.10>

Дата надходження статті: 29.07.2025

Дата прийняття статті: 11.08.2025

Опубліковано: 29.09.2025